

густоти стояння рослин. Тому наявність розвиненої площі листкової поверхні за норми висіву насіння 1,5 млн шт./га не завжди є основою формування високого врожаю насіння буркуну білого сорту Південний.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ничипорович А.А. Реализация регуляторной функции света в жизнедеятельности растений как целого и в его продуктивности / А. А. Ничипорович // Фоторегуляция метаболизма и морфогенеза растений. М. : Наука, 1975. С. 56-61.
 2. Сытник К.М. Физиология листа / К.М. Сытник, Л.И. Мксатенко, Т.Л. Богданова. К. : Наук. Думка, 1978. 391 с.
 3. Доспехов, Б.А. Методика полевого опыта / Б.А. Доспехов. М.: Агропромиздат. 1985. – 616 с.
 4. Дисперсійний і кореляційний аналіз у землеробстві і рослинництві / В.О. Ушкаренко, В.Л. Нікіщенко, С. П. Голобородько, С. В. Коковіхін. Херсон: Айлант. 2008. 362 с.
 5. Основи наукових досліджень в агрономії / В.О. Єщенко, П.Г. Копитко, В.П. Опришко, П. В. Костогриз. Київ: Вид. Дія, 2005. 288 с.
- Методика польових і лабораторних досліджень на зрошуваних землях / Р.А. Вожегова, Ю.О. Лавриненко, М.П. Малирчук [та ін.]. Херсон. Видавець Грінь Д. С. 2014 р. С. 285.

УДК 635.262 «324»:631.526.3(477.4)

Сич З.Д., д-р с.-г. наук

Кубрак С.М., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СЕЛЕКЦІЙНА ЦІННІСТЬ СОРТІВ ЧАСНИКУ ОЗИМОГО В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Проведено вивчення сортів та місцевих форм часнику озимого за господарсько цінними ознаками в умовах дослідного поля НВЦ Білоцерківського НАУ. За діаметром, масою головки та врожайністю найкращі результати у 2017-2019 рр. виявлено у зразка ЮБ00117 (за каталогом Інституту овочівництва і баштанництва НААН). Середній діаметр головки в нього складав 53 мм, а її маса – 41 г. Урожайність головок у даного зразка становила 12,6 т/га. Найвищою товарністю характеризувалися зразки ЮБ00003-Бірючечукський місцевий та ЮБ00117, де цей показник складав 92 %.

Ключові слова: часник озимий, маса головки, урожайність, товарність, сорт.

В Україні на сьогодні відсутня достатня кількість сортів часнику озимого, які б забезпечили основні вимоги виробництва у різних ґрунтово-кліматичних зонах: висока врожайність, великі головки, невелика кількість зубків, адаптивність та стійкість проти шкідників і хвороб. Часто в різних регіонах нашої країни овочівники вирощують місцеві форми власної селекції. Озимий часник розмножується вегетативно, а отже культивування призводить до вироджування і зменшення урожайності, якості та ураження хворобами і нематодою [4].

Дефіцит високоврожайних сортів, придатних для поширення в різних регіонах України і в Державному Реєстрі [1, 2]. У 2018 р. їх кількість складала 7, а в 2019 р. – 17 назв культиварів. Часто завезений з інших регіонів часник швидко

вироджується і не формує високої врожайності. Тому, вивчення нових, місцевих та завезених з інших країн світу сортів і клонів за основними господарсько-цінними ознаками в умовах дослідного поля НВЦ Білоцерківського НАУ є актуальним.

Вивчали близько 60 сортів і місцевих форм (клонів) часнику озимого з різних областей України: Київської, Кіровоградської, Черкаської, Чернігівської, Дніпропетровської, Харківської. В якості контролю використовували сорт Уманського національного університету садівництва Прометей. Отримані результати опрацьовували використовуючи методики дисперсійного аналізу, що містяться у працях Б. А. Доспехова (1985), З. Д. Сича (1993) та комп'ютерну програму "Statistica-7" [3, 5].

В 2017-2019 рр. діаметр головок часнику озимого у різних сортів та місцевих форм був неоднаковим. Так, товарною вважається діаметр головки більше 4 см. Перевищення над контролем цього показника спостерігали у таких зразків, як ОБ00117, ІОБ00003-Бірючекутський місцевий. Ці варіанти формували головки із середнім діаметром 55 та 53 мм. У контроль він складав 42 мм.

Найбільше середнє значення маса головок за 2017-2019 рр. спостерігали у варіанта ІОБ00117 – 41 г, що на 15 г (59 %) перевищувало контроль Прометей (26 г). Досить великі вони утворювались у зразків ІОБ00015, ІОБ00009ІОБ00160, ІОБ00003-(Бірючекутський місцевий) – відповідно 31, 31, 30 і 29 г.

На врожайність сортів та місцевих форм часнику озимого впливали погодні умови, ґрунтові фактори та генетичні особливості. Найсприятливіші погодні умови спостерігали впродовж 2017 року, що й позначилося на врожайності.

Так, найвищу урожайність в 2017 р. одержали від культивування сортів ІОБ00003 - Бірючекутський місцевий, ІОБ00015, ІОБ00160, ІОБ00009, ІОБ00117. Цей показник коливався від 10,2 до 14,4 т/га. Найвищою вона спостерігалася у варіантів ІОБ00083 (Спас) (6,0 т/га) і ІОБ00032 (7,4 т/га), що корелює із здатністю сорту до утворення невеликих головок.

Під час культивування сортів і місцевих форм часнику озимого в 2018 р. погодні умови виявилися менш сприятливими – випадала більша кількість опадів під кінець вегетації. Завдяки цьому спостерігали розвиток хвороб, що негативно позначилося в подальшому на зберігання головок. Так, урожайність знизилась, порівняно з 2017 роком. Найвищою вона була у варіантів ІОБ00160, ІОБ00009, ІОБ00003 - Бірючекутський місцевий, ІОБ00117, ІОБ00015 і становила відповідно 9,4; 9,6; 10,0; 13,2; 10,0 т/га. Найнижчою урожайністю характеризувалися зразки ІОБ00083 (Спас) (5,5 т/га), ІОБ00032 (6,8 т/га) і ІОБ00016 (7,7 т/га).

В 2019 році за вирощування часнику озимого було зафіксовано відсутність опадів у другій половині травня та на початку червня і високі температури. Саме цей період вегетації рослин часнику є найбільш важливим для формування високої урожайності. Найвищою урожайність характеризувалися такі зразки, як ІОБ00160, ІОБ00009, ІОБ00003 - Бірючекутський місцевий, ІОБ00117, ІОБ00015, де цей показник складав відповідно 8,5; 8,8; 9,1; 12,0 та 9,1 т/га. На рівні з контролем він був у ІОБ00016 і ІОБ00042. У даному випадку він становив 7,0 та 7,9 т/га. Найнижчу урожайність головок часнику озимого отримали у зразків ІОБ00083 (Спас) (5,0 т/га), ІОБ00132 (6,2 т/га).

Дослідження різних сортів та місцевих форм колекційного розсадника часнику озимого дало можливість оцінити сорти за рівнем товарності. Найбільшим він спостерігався у зразків ІОБ00003 – Бирючекутський місцевий та ІОБ00117, яка складала 92%.

За три роки проведених досліджень 2017-2019 рр. з'ясовано, що істотно вищу врожайність головок часнику озимого одержали від культивування рослин такого зразка, як ІОБ00117 – 12,6 т/га. Істотно меншим цей показник був за вирощування ІОБ00083 (Спас) (5,3 т/га) та ІОБ00032 (6,5 т/га).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний реєстр сортів рослин, придатний для поширення в Україні у 2018 році. / Підг. С. І. Мельник та ін., 2018. 447 с. URL:<http://www.sops.gov.ua/uploads/page/5aa63108e441e.pdf>. (дата звернення: 17.01.2020).
2. Державний реєстр сортів рослин, придатний для поширення в Україні у 2019 році. / Підг. С. І. Мельник та ін., 2019. 497 с. URL: <https://sops.gov.ua/reestr-sortiv-roslin>. (дата звернення: 17.01.2020).
3. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. Москва: Агропромиздат, 1985. 351с.
4. Сич З.Д., Кубрак С.М. Фінансові та технологічні особливості вирощування часнику озимого в Україні на фоні китайського досвіду / З.Д.Сич, С.М. Кубрак // Теоретичні і практичні аспекти розвитку галузі овочівництва в сучасних умовах: [тези доповідей] Мат. II міжнар. наук.-практ. конференції, Біла Церква, 25 липня 2019 р. сел. Селекційне Харківської обл.) / Інститут овочівництва і баштанництва НААН. Харків: Плеяда, 2019. 122-125 с.
5. Сыч З. Д. Методические рекомендации по статистической оценке селекционного материала овощных и бахчевых культур. Харьков: ИОБ УААН, 1993. 72 с.

УДК 633.16”321”-047.36:632(477.4)

Сабадин В.Я., канд. с.-г. наук, ст. наук. сп.

Сидоренко І.В., магістр

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЖЕРЕЛА ГОСПОДАРСЬКИХ ОЗНАК ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО

Виділено з колекційних зразків ячменю ярого цінні джерела господарських ознак для подальшого використання у селекції за урожайними властивостями: кількістю зерен, масою зерна з головного колоса, масою 1000 зерен та стійкістю проти збудника борошнистої роси. До них належать сорти: Парнас, Хадар, Josefin, Aspen, Barke і Danuta.

Ключові слова: ячмінь ярий, борошниста роса, цінні господарські ознаки, джерела.

Важливим завданням селекціонерів є створення сортів з високим потенціалом продуктивності та якості зерна, поєднуючи оптимальну реакцію на мінливі погодні умови і стійкість проти шкідників та збудників хвороб, це забезпечить максимальну реалізацію потенційних можливостей сорту. Для створення сортів ячменю ярого необхідно мати вихідний матеріал з комплексом цінних ознак. Підвищення врожайності не просте завдання через свою складність і комплексність [1,2].